

КНИЖЕВНА АКАДЕМИЈА

КНИЖЕВНА АКАДЕМИЈА

Меѓународно научно списание

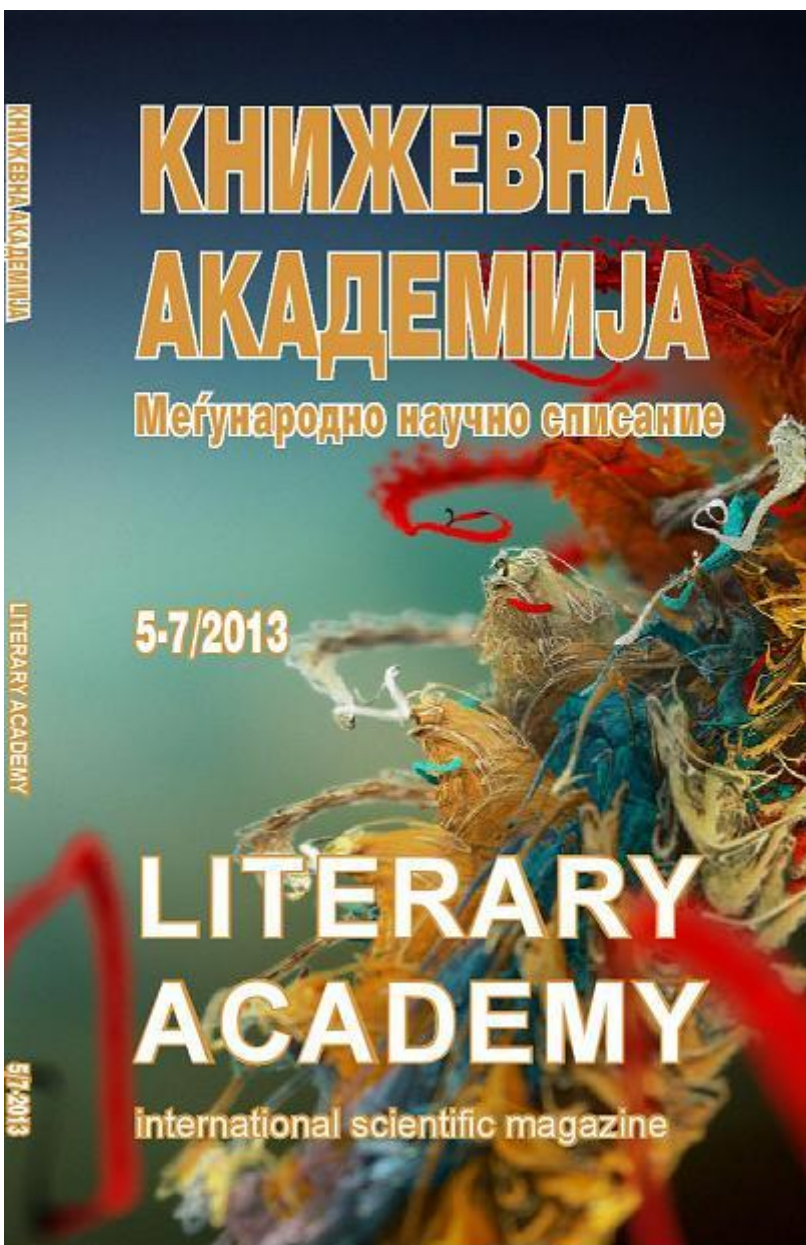
LITERARY ACADEMY

5-7/2013

LITERARY ACADEMY

5/7/2013

international scientific magazine

КНИЖЕВНА АКАДЕМИЈА

меѓународно научно списание

5-7 / 2013

LITERARY ACADEMY

international scientific magazine

МЕЃУНАРОДНО НАУЧНО СПИСАНИЕ
“КНИЖЕВНА АКАДЕМИЈА”
5–7/2013

Издавач:

Фондација за културна и научна
афирмација и презентација
“МАКЕДОНИЈА ПРЕЗЕНТ”
Скопје, ул. “Костурски херои” бр.35
тел./факс: (02) 3246–193; 3238–036; 3246–216
e-mail: feniksmk@hotmail.com

Директор и главен уредник:
доц. д-р Христо Петрески

Редакција:

Ректор Јордан Плевнеш (Македонија)
Проф. д-р Виолета Димова (Македонија)
Проф. д-р Лидија Наумовска (Македонија)
М-р Мерсиха Исмајлоска (Македонија)
Д-р Силвана Петрова Насух (Македонија)
Проф. д-р Стана Смиљковиќ (Србија)
Проф. д-р Тиодор Росиќ (Србија)
Проф. д-р Драган Милинковиќ (Србија)
Проф. д-р Златко Крамариќ (Хрватска)
Проф. д-р Борислав Павловски (Хрватска)
Проф. д-р Владимир Осолник (Словенија)
Проф. д-р Намита Субиото (Словенија)
Проф. д-р Миланка Бабиќ (Босна и Херцеговина)
Академик Сретен Петровиќ (Црна Гора)
Проф. Др Миленко Поповиќ (Црна Гора)
Проф. д-р Радослав Димитров Радев (Бугарија)
Проф. Др Станислав Семердџиев (Бугарија)
Доц. м-р Вања Ангелова (Бугарија)
Prof. Dr Bulent Bahri Kucukerdogan (Tursija)
Prof. Dr Antonio Roberto Chiachiri Filho (Brazil)
Жаклина Михајлова (Австралија)

Компјутерска подготовка:
Светлана Ивановска

Печати:
“**Ри графика**” – Скопје

Скопје, 2013

*Првиот број на списанието Книжевна Академија
е објавен во 2003 година*

СОДРЖИНА / CONTENTS

Проф. д-р Благица Петковска
Педагошки факултет - Скопје

БЛАЖЕ КОНЕСКИ – СВОНЛИВИОТ КЕДАР НА МАКЕДОНИЈА
(ЕДЕН ПРИСТАП ЗА ЈАЗИЧНО-СТИЛИСТИЧКА АНАЛИЗА
НА ЦИКЛУСОТ ПЕСНИ „МЕЃУ ДРВЈАТА“) 7

м-р Славчо Ковилоски
Институт за македонска литература,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје

МАКЕДОНСКАТА ПАТОПИСНА ЛИТЕРАТУРА ВО XIX ВЕК 22

Проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска
Универзитет “Гоце Делчев” - Штип

КАТЕГОРИЈАТА ПРОСТОР ВО ПОЕЗИЈАТА НА ХРИСТО БОТЕВ
(Просторот во функција на менталитетот и идентитетот) 48

Проф. др Зоран Ђерић
Нови Сад (Србија)

О НАЦИОНАЛНОМ ИДЕНТИТЕТУ СРПСКИХ И
ХРВАТСКИХ ПИСАЦА ИЗМЕЃУ ДВА СВЕТСКА РАТА 61

Проф. д-р Ранко Младеноски
Универзитет “Гоце Делчев” - Штип

ИСТОРИСКИТЕ И КНИЖЕВНИТЕ ЗАБЛУДИ
ЗА АНТИЧКИОТ СВЕТ 76

Prof. dr. Borislav Pavlovski
Sveučilište u Zagrebu

STVARNI KONTEKST «SJAJA ЕРОНЕ» BORIVOJA RADAKOVIĆA
I «SOKA IZ PROSTATE» (СОК ОД ПРОСТАТА) JOVANA
PAVLOVSKOG I ANGELA BIKOVA 89

Доц. д-р Христо Петрески
Универзитет ЕСРА - Скопје

ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ -
ВЕКТОР НА МИРОТ 99

Доц. д-р Христо Петрески
Универзитет ЕСРА - Скопје

МАКЕДОНСКО ХАИКУ ИЗГРЕЈСОНЦЕ..... 106

Prof. dr. Radomir Videnović
Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet

DOMETI JEZIKA 117

ИСТОРИСКИТЕ И КНИЖЕВНИТЕ ЗАБЛУДИ ЗА АНТИЧКИОТ СВЕТ

Апстракт: Трудот е осврт на неколку историски дилеми поврзани со античкиот дел на европската историја кои заземаат значајно место и во книжевноста. Во кратки црти се елаборираат сомнежите во автентичноста на суштинските историски тези за атинската култура и демократија како “лулка на европската цивилизација и демократија”. Бројни историчари аргументирано докажуваат дека е заблуда тврдењето за “старогрчката цивилизација” како “лулка на европската цивилизација”, но и дека корените за современата демократија не може да се бараат во “старогрчката демократија”. Тие историчари покажуваат и дека т.н. “грчка митологија”, всушност, не е автентична хеленска митологија, како што се прикажува тоа долго време низ целиот свет. Дискутабилни се и тврдењата за “космополитизмот и хуманизмот” на Александар III Македонски.

Основната цел на овој текст е да се потенцира идејата (или, пак, сугестијата) дека европската историографија ќе е треба аргументирано да ги рedefинира и да ги ревалоризира горенаведените тези, а сосема легалната фикција во книжевноста (и во сета уметност) и натаму ќе се снаоѓа со познатата и, се разбира, мошне делотворна *licentia poetica*.

Клучни зборови: историја, книжевност, заблуди, хеленска цивилизација, атинска демократија, Александар III Македонски, рedefинирање.

1. Вовед

Пред неколку години, работејќи врз докторската теза со наслов “Ликот на Александар Македонски како интерактивен код на културите во македонската кни-

жевност“, ни се наметна потребата од изучување на историјата за античка Македонија, но и на општата античка историја. На наше големо изненадување, се потврдија голем број сомнежи за автентичноста на историјата што ја познаваме за античкиот свет, а тие сомнежи доаѓаа од разни страни (од Македонија, но и од светот), најчесто од индивидуи, зашто официјалните научни и образовни институции (институти, факултети, универзитети, академии) дури ни денес не се охрабруваат да го искажат јавно својот став за тој скептицизам (најчесто поткрепен со сериозни аргументи) кон општопознатата историја за антиката. Конкретно, станува збор за фундаментални теми од историјата врз кои почива, всушност, сета современа, пред сè, европска култура и цивилизација. Имено, тоа се следните историски тези:

- а) таканаречената “старогрчка култура и цивилизација“ како “лулка на современата европска цивилизација“;
- б) за т.н. “Стара Грција“ како “лулка на демократијата“;
- в) за таканаречената “грчка“ (“старогрчка“) митологија;
- г) за “космополитизмот“, но и за “хуманизмот“ на Александар III Македонски, големиот крал на античка Македонија.

Романтичарскиот германски занес од почетокот на 19 век за обединување на сите Германци според наводниот и исконструиран антички модел на Филип II Македонски, на чело со Јохан Густав Дројзен (таткото на поимот “хеленизам“) во науката и, подоцна, Ото фон Бизмарк (“железниот канцелар“ на новооснованата Германска Империја со пруска доминација) во политиката, ја зарази цела Европа со митови и легенди за т.н. хеленизам, а таа “квазиисториска епидемија“, за жал, трае до ден-денес. Таквите тези многу долго време беа (а, како што потенциравме, и сè уште се) доминантни во официјалната историја и оттаму многу често беа пренесувани и во книжевноста во светски рамки.

2. Митологијата

Еден од проблемите пред кој бевме поставени во текот на подготовката на докторската теза за Александар Македонски беше и прашањето за постоењето на антич-

комакедонска митологија како посебен систем на верувања и обичаи што се разликува од таканаречената “старогрчка“ митологија. Во нашите истражувања дојдовме до заклучок дека митологијата на античките Македонци е автентичен и автохтон систем од верувања. Имено, во наративните извори и во историските трудови многу често се споменува податокот за постоењето на специфични македонски богови. Руф, на пример, пишува: “Зашто кога вујкото на невестата Атал, по долго пиење, рекол дека треба сега да се молат **македонскиѝе боѓови** од новата невеста да се роди законски наследник на Филипа, Александар, кој и инаку лесно се разгневувал, а тогаш поради навредата станал уште погневен, рекол: “Злосторнику, зарем ти се чини дека јас сум копице?”“. (Руф, 1998, 34) (истакнатото е наше – Р.М.). Вилкен, исто така, зборува за постоење на македонски богови: “Александар им приложи жртва на **македонскиѝе боѓови** според прадедовскиот ритуал“ (Вилкен, 1988, 174); “Во спомен на неговото доаѓање до Хифас и за благодарност на боговите кои дотогаш победоносно го водеа, како и неговиот прадедо Херакле, кој ги изгради столбовите во далечниот Запад, Александар изгради дванаесет големи како кули олтари на брегот од реката... Всушност, тоа беа **дванаесет ѝе боѓови на Македонија** на кои им беа подигнати овие олтари“. (Вилкен, 1988, 218) (истакнатото е наше – Р.М.).

Меѓутоа, проблемот со дескрипцијата на македонскиот пантеон се состои во тоа што податоците за религијата на античките Македонци најчесто доаѓаат од хеленски извори. Општопозната е онаа постапка на Interpretatio Graeca, односно хеленско толкување од страна на хеленските автори на сè што е туѓо, т.е. нехеленско, па во тие рамки и на боговите. Овие автори не ги запишувале изворните имиња на туѓите народи, на нивните богови и обичаи, туку ги поврзувале нив со соодветните елементи од својата (хеленска) култура. Поради тоа, како што потенцира Проева, “и религијата на античките Македонци, како и сите други појави од македонската историја и култура, е облечена во хеленско руво“. (Проева, 2004, 100).

Што е уште позначајно, дури и онаа митологија што сиот свет ја познава како “старогрчка“ митологија воопшто не е автентична хеленска, туку е преземена од други народи. Еве како Александар Донски го аргументира тоа:

“Херодот и навистина пишува за елементите што Грците ги презеле од туѓите религиозни определби. Тој пишува дека и боговите и нивните имиња Грците ги презеле од Египќаните и долго време ги славеле. Во врска со ова Херодот пишува: Некои од овие богови (со исклучок на Нептун) верувам дека Грците ги презедоа од Пелазгите. За Нептун, пак, тие дознаа од Либијците кои отсекогаш го славеа“. (Донски, 2002/2003, 137). Но, ова не е нешто што се нагласува само од македонските историчари. Истиот податок го наведува, на пример, и Шеј: “Класичните и хеленските Грци држеле до тоа дека нивната сопствена религија води потекло од Египет, а Херодот укажал дека скоро сите имиња на божествата биле египетски“. (Шеј, 2002, 88). Бернал, исто така, се повикува на овој цитат од Херодот: “Самите Грци од класичниот и од хеленистичкиот период сметале дека нивната религија пристигнала од Египет, а Херодот дури и специфично кажал дека имињата на сите богови биле, со еден или два исклучоци, египетски“. (Бернал, 2009, 68).

Како и да е, општопознат факт е дека свет град на античките Македонци бил Дион. Со оглед на тоа, воопшто не е случајно што македонскиот врховен бог го носи името Дион или Диос. Тоа е, всушност, македонскиот Севс. Ако се земе предвид тоа дека името (Дион или Диос) е изведено од индоевропскиот корен со значење “ден, дневна светлина“, аргументира Проева, претпоставката дека македонскиот врховен бог се викал Дион или Диос станува мошне веродостојна. (Проева, 2004, 103). Покрај ова, и тогаш кога за македонскиот врховен бог се употребува името Севс, тоа е придружено со епитети коишто упатуваат на неговиот македонски карактер. Тие епитети се *Hetaireios*, *Hyperberetas*, *Hyperairetos*. Покрај врховниот бог, античките Македонци почитувале и многу други богови и божества. Тоа се, на пример, Атена Алкидемос, Дионис, Артемида Енодија, Котида, Бендида, Сејрена (Афродита), Големата Мајка Ма, божеството Беди, божеството Дарон, богот Херакле, Хелиј (Сонцето) и други. (подетално за религијата на античките Македонци да се види: Проева, 2004, 98-138).

Академик Томе Бошевски и професорот Аристотел Тентовтврдат дека “античките Македонци се нарекуваат деца

на Деа, којашто и според современата наука е Божица Мајка кај Македонците“ (Бошевски, Тентов, 2005, 58). Врз основа на дешифрирањето на средниот текст на каменот од Розета (Ел-Рашид), Бошевски и Тентов доаѓаат до ваков заклучок: “Согласно истражувањата, во средниот текст можевме да ги прочитае имињата, најверојатно, на сите богови на античките Македонци. За дел од боговите во состојба сме да ги определиме и нивните функции. Најкарактеристично е тоа што речиси сите имиња на боговите се еднословни. Нивните имиња и функции се следниве: Богот Се е врховен бог, бог на летата и на светлината (сонцето); Богот Са е бог на градината и лозјата (садење); Богот Ве е бог на градителите (занаетите); Богот Во е бог на водите; Богот Ви; Богот Де; Богот Хо е бог на војната (хоплити = копјаници); Богот Џо; Богот Ли е бог на шумите (листокапни), на обновата; Богот ЛЧа е божица на светлосниот зрак; Богот Ка се среќава и кај Сумерите и има змиеста форма; Богот Змија“ (Бошевски, Тентов, 2005, 86).

Независно од тоа кои биле автентичните имиња на македонските богови, очигледен факт е дека античките Македонци имале свои специфични богови различни од другите тогашни народи и своја религија. А тоа бездруго значи дека т.н. “старогрчка“ митологија не е единствена на Балканот во антиката и, како што покажуваат и докажуваат голем број еминентни историчари, таа не е ниту автентична хеленска.¹

¹Ниту придавката “старогрчка“ за таа митологија не е автентична за периодот пред 2 век пр.н.е., а тоа аргументирано го појаснува Проева: “Од римско време името Хелени е потиснато со името Грци, како што Римјаните ги нарекле Хелените, според името на малото племе Graikoi = Graeci, првото племе со кое се сретнале при навлегувањето во Хелада. Тоа име и денес се користи во современите јазици во кои влегло преку латинскиот јазик. Во византискиот период Грците се нарекувале Romaioi = Romaei, додека името Хелени, со средновековен изговор Елини, во христијанската литература се употребува за означување на паганите, а ellinizmos за паганството. Инаку името Ромји може да се чуе и ден денес во Грција, впрочем во грчките народни песни се пее за Ромји а не за Хелени односно Елини. Дури по ослободувањето од турската власт, Ромјите се реелинизирани така што е земено името Hellênes, Елини на новогрчки, и Hellás, dos односно Елада со цел да се докаже нивното божемно потекло од Хелените“. Да се види: Карлие, 1994, 268 (редакторска белешка на Наде Проева). За ова да се види и: Проева, 1997, 119-120.

3. “Лулката на европската цивилизација“?

Во врска, пак, со тврдењето дека древната Хелада (најчесто се мисли на градот-држава Атина, зашто во антиката не постои држава со име “Хелада“, а уште помалку со името “Грција“) е лулка на современата европска цивилизација ќе се повикаме на тезите на Бернал во неговата “Црна Атина“. Бернал потенцира: “И покрај триумфот на хеленизмот и отфрлањето на Египет во академските кругови, никогаш целосно не умрел концептот за Египет како ‘колепка на цивилизацијата‘“. (Бернал, 2009, 29). Тезата на Бернал, со обемна и солидна аргументација, е дека културата на Хелада од античкиот период не е автентична хеленска туку потекнува од постарата северноафриканска култура на Египќаните. Тој вели: “Современиот преведувач на Диодор, професорот Олдфадер, забележува: Првата книга, на разни места, ги презентира тврдењата нагласувани од Египќаните за приоритетот на нивната цивилизација; спротивните тврдења од Грците се празно фалбацство“. (Бернал, 2009, 105). Бернал ги наведува и причините поради кои победила и станала доминантна неавтентичната теза за Хелада како темел, основа за сета подоцнежна европска цивилизација, односно култура: “Сега се приближуваме кон суштината на овој том и кон потеклото на силите кои на крај успеаја да го соборат античкиот модел и да ја постават Грција наместо Египет на извориштето на европската цивилизација. Јас ќе се сосредоточам врз четири од тие сили: христијанската реакција, подемот на концептот за ‘напредок‘, растот на расизмот и романтичарскиот хеленизам. Тие се поврзани: доколку Европа може да се поврзе со христијанството, ‘христијанската реакција‘ си има работа со европското непријателство кон Азија и кон Африка и со зголемената нетрпеливост меѓу египетската религија и христијанството“. (Бернал, 2009, 179). Според Бернал, нема никакви цврсти аргументи со кои би можело да се докаже дека Хелада, односно древната атинска култура, лежи во основите на денешната европска култура. Тој аргументира: “Поставувајќи ја првата Олимпијада, одржана во 776 година пр.н.е., за официјален почеток на грчката историја, Гроут дополнително ја потсилил

класичната претстава за Грција, која веќе и онака била оформена, како за своевиден остров кој лебди во простор-времето. Според тоа, произлегува дека старогрчката цивилизација се појавила од нигде-никаде, дека таа едноставно се појавила на светската сцена опремена и вооружена и тоа на еден начин кој, во најмала рака, потсетува на некаква натприродна појава“. (Бернал, 2009, 312-313).

4. “Старогрчката“ квазидемократија

Сосема идентична е и заблудата за т.н. “атинска демократија“ како “лулка на современата демократија во светот“. Демократијата, онаква каква што била практикувана во древна Атина, не била прифаќана дури и во античкото време. Критиката на демократијата, вели Папазоглу, е општа црта на теориската мисла на 4 век пр.н.е. Платон, Аристотел, Ксенофонт, Исократ – сите тие биле отворени противници на демократијата. Тие го отфрлале уредувањето кое ги изедначува добрите и лошите луѓе, богатите и сиромашните, мудрите и простите. Дури и слободата која во демократијата може да се претвори во неодговорна разузданост, им се чинела негативна. (Папазоглу, 1995, 40-41). Карлие, пак, вака ја опишува “демократичноста“ на атинската демократија: “Една тужба за нелегалност има смисла само ако законите се над декретите. Појмовната разлика меѓу законите – општи и трајни – и декретите – посебни мерки врзани со околностите – е многу стара во Атина, но сè до крајот на V-от век **законите биле гласани според истата постојайка како декретите...** Меѓу другото, Атинците станале свесни за опасностите што ги предизвикувало фактичкото мешање меѓу законите и декретите: едно собрание кое може да ги смени правилата по свое наоѓање, без никакво ограничување, многу личи на **колеktivен ширанин**“. (Карлие, 1994, 32) (истакнатото е наше – Р.М.).

Исто така, општопознат е фактот дека во античката атинска “демократска“ заедница најмногу имало робови, односно “во атинското општество, како во сите антички општества, има робови, кои се или сопственост на полисот, или, почесто, сопственост на поединци“. (Карлие, 1994,

25). Меѓу другото, и еден од најголемите поборници на “атинската демократија“, Демостен, имал робови, односно неговиот татко му оставил наследство од 32 или 33 робови. (Карлие, 1994, 47). За време на пописот на Деметриј од Фалерон, според Атенaј (Athen., VI, 372, b-d) биле изброени 400.000 робови. (Карлие, 1994, 40). Според овој попис (во 317 година пр.н.е.) Атина имала 21.000 граѓани, 10.000 странци-метојки, а вкупно од 100.000 до 120.000 жители не сметајќи ги робовите. И Папазоглу ја споменува бројката од 400.000 робови, но со одредена резерва во однос на автентичноста на податокот. (Папазоглу, 1995, 231). Врз основа на ваквите податоци, Хелд нуди еден мошне автентичен заклучок за состојбите со демократијата во античка Атина: “Класичните поимања на политичката еднаквост беа мошне далеку од идејата за ‘еднаква моќ’ за сите возрасни; политичката еднаквост претставуваше форма на еднаквост кај оние со еднаков статус (мажи со атинско потекло), но дури и тогаш, како што накратко ќе забележиме, еднаквиот статус не значеше и можност за еднакво политичко влијание. Оваа прочуена демократија беше тесно врзана со она што може да се нарече ‘тиранија на граѓанството’. Оттаму, треба да си го поставиме прашањето – дали воопшто можеме да се повикаме на Атина како на демократско уредување. Без сомнение, политиката на античка Грција почиваше врз изразено недемократски основи“. (Хелд, 2008, 36).

5. “Космополитизмот“ и “хуманизмот“ на Александар Македонски

Во стилот на преувеличувањето (а понекогаш и прикривањето, игнорирањето) на историските податоци, се појавува и тезата за т.н. космополитизам на Александар III Македонски. Да го погледнеме најпрво значењето на поимот *космополиџизам*. Во лексиконот на Милан Вујакија читаме: “Граѓанство на светот, сфаќања на оној што е космополит“. Оваа кратка дефиниција за космополитизмот, значи, нè упатува да ја погледнеме одредницата *космополиџ*: “Граѓанин на светот, односно оној кој целиот свет го смета за своја татковина, а сите луѓе за свои сограѓани и за свои браќа“. Слично е објаснувањето

за одредницата *космополиџи* и во лексиконот на Велика Ширилова.

Прашањето е следново – дали во одредницата “граѓанин на светот, односно оној кој целиот свет го смета за своја татковина, а сите луѓе за свои сограѓани и за свои браќа“ можеме да го пресликаме (или да го препознаеме!) македонскиот крал Александар III Македонски? Безмалку сите историчари мислат – да!

Меѓутоа, можеме ли да кажеме дека “сите луѓе ги смета за свои сограѓани и за свои браќа“ оној што наредил, на пример, “да се запалат селата и да се заколат младите... за да страдаат сите оние што го изневериле“. (Бриан, 1997, 49). Или, можеме ли да го кажеме тоа за оној кој по седнувањето на кралскиот трон го убил својот братучед само заради тоа што тој потенцијално му го загрозувал престолот? Или, пак, за оној што во афектна состојба го убил Клит, еден од своите најблиски македонски воени заповедници? Или, пак, за оној што наредувал да се срамнуваат со земја цели градови (Теба, Тир итн.), а со тоа и народи и култури?

Се разбира – не! Историчарите кои се обидуваат да ја докажат тезата за наводниот космополитизам на Александар Македонски, ваквите и сличните податоци едноставно ги премолчуваат, ги игнорираат. Јасно е зошто! Затоа што ако ги спомнат, тогаш не ќе можат да ја докажат нивната (квази)теза.

Под “космополитизам“, всушност, се подведува политиката што ја водел Александар Македонски за мешање, интегрирање, хибридизација на двете доминантни компоненти во новата Македонска Империја на Исток – македонската и персиската – што, според голем број историчари, водело до создавање на едно “светско кралство“. Но, Александар тоа го правел од практични причини за да може полесно да владее со огромното новоосвоено пространство и за да може полесно да го контролира. Тоа, впрочем, е забележано и во наративните извори. Кај Аријан читаме: “Згора на тоа, мислам дека прифаќањето на персиската облека беше итрина, и за Персијците, за нивниот крал да не биде целосно различен од нив, и за Македонците, за да

попуштат малку во нивната грубост и возгордеаност. Заради истата причина си мислам дека и ги внесол во војската персиските војници што ги носеле 'златните јаболка' и персиските благородници во нивните одреди на коњицата. А и пијанките, како што вели Аристобул, не беа толку долги заради виното, зашто Александар не пиеше толку вино, туку заради духот на пријателството“. (Аријан, 2000, 234). Значи, не е во прашање некаков божемен “космополитизам“ на Александар, туку практични чекори за полесно и поефикасно владеење со и полесно контролирање на новоосвоените територии во Азија. Тоа е практика за којашто бил свесен и за којашто зборува и Макијавели во “Владетелот“: “Кога освоените држави се навикнати да живеат слободно и според своите закони, постојат три начини да се задржи власта во нив: првиот е да се разурнат, вториот е владетелот самиот да се насели во нив, а третиот е да ги остави да живеат според сопствените закони, но да им собира данок и во нив да воспостави олигархиска влада, со што ќе си го обезбеди нивното пријателство“. (Макијавели, 1993, 24).

Заблудите одат дотаму што, сосема неаргументирано и паушално, се зборува дури и за некаква хуманост на Александар Македонски: “Ако еден Александар Македонски станал славен и таа слава и денес трае, таа не само што се должи на неговите војнички и стратешки вештини и доблести, туку уште повеќе на неговата хуманост и благородно однесување кон сите луѓе, без разлика на нивната национална и расна припадност. Тој не сакал да покорува и да владее, да граби и да урива, туку да гради еден нов свет на слобода, рамноправност и толеранција“. (Андоновски, 1995, 51). Не би ги коментирале овие сосема неосновани и несериозни тврдења.

6. Заклучок

Ваквите историски заблуди наоѓаат свој одраз не само во книжевноста ами и во сета уметност. Во бројни книжевни дела во кои се зборува за античкиот свет, во голем број театарски претстави и филмски остварувања, Атина и сиот антички хеленски свет се претставуваат како темел на европската култура, цивилизација и демократија,

а кралот Александар III Македонски како космополит и хуманист кој ја ширел низ светот “грчката култура“. Тоа е многу далеку од автентичноста на историските збиднувања.

Уште Аристотел во својата “Поетика“ ја изврши дистинкцијата меѓу науката и уметноста, односно меѓу историјата и поезијата (историчарот и поетот, како што вели тој): “Бидејќи историчарот и поетот се разликуваат не по тоа дали кажуваат нешто во стихови или во проза, зашто би можеле и Херодотовите книги да се преточат во стихови и пак тоа да биде некаква историја во стих, како што е и без стихови; туку разликата е во тоа што едниот го кажува она што станало, а другиот како би можело нешто да стане“. (Аристотел, 1990, 48-49; Глава 9, 1451b, 1-10).

Ако фикцијата е дозволена и сосема легална во книжевноста и во сета уметност, на историјата (како и на секоја наука, впрочем) неизбежно ѝ се налага факцијата (фактот, фактографијата). А како што покажавме погоре, сосема очигледно е дека на европската историографија ѝ претстои едно суштинско препрочитување и рedefинирање на “она што станало“ и тоа за клучни прашања и теми. А книжевноста (како и сета уметност) бездруго ќе се снајде со својата *licentia poetica*.

Библиографија

1. Андоновски Христо (1995). *Јужна Македонија од античкиите до денешните Македонци*. Скопје: Македонска книга.
2. Аријан (2000). *Александровата анабаса*. Превод Маргарита Бузалковска–Алексова. Скопје: Патрија.
3. Аристотел (1990). *За поезијата*. Превод Михаил Д. Петрушевски. Скопје: Култура.
4. Бернал Мартин (2009). *Црна Аџена: афроазиските корени на класичната цивилизација, Прв том: Фабрикувањето на античка Грција 1785 – 1985*. Превод Димитар Симоновски, Александар Ускоков, Томе Силјаноски. Скопје: Табернакул.

5. Борза Јудин Н. (2004). *Во сенката на Олимп: појавата на Македон.* Превод Драги Михајловски. Скопје: Патрија.

6. Бошевски Томе, Тентов Аристотел (2005). *Појавата на писмото и на јазикот на античкиот Македонци.* Прилози, XXVI 2. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

7. Бриан Пјер (1997). *Александар Велики.* Превод, објаснувања и забелешки Наде Проева. Скопје: Догер.

8. Вилкен Улрих (1988). *Александар Македонски.* Превод Славе Николовски – Катин. Скопје: Мисла.

9. Вујаклија Милан (1991). *Лексикон странних речи и изрази.* Београд: Просвета.

10. Донски Александар (2002/2003). *Античко-македонското наследство во денешната македонска нација (прв дел – фолклорни елементи).* Штип: Центар за културна иницијатива–Штип.

11. Карлие Пјер (1994). *Демостен.* Скопје: Фонд “Љубен Лапе“, Институт за Историја, Филозофски факултет.

12. Макијавели Николо (1993). *Владетелот.* Превод Анастасија Ѓурчинова. Скопје: Култура.

13. Папазоглу Фанула (1995). *Историја на хеленистичкиот период.* Скопје: Фонд “Љубен Лапе“ – Институт за Историја, Филозофски факултет.

14. Проева Наде (1997). *Студии за античкиот Македонци.* Охрид: Macedonia Prima.

15. Проева Наде (2004). *Историја на Археологијата.* Скопје: Графотисок.

16. Руф Квинт Куртиј (1998). *Историја на Александар Македонски.* Превод Љубинка Басотова. Скопје: Патрија.

17. Хелд Дејвид (2008). *Модели на демократија.* Превод Мимоза Трајаноска. Скопје: Академски печат.

18. Шеј Џон (2002). *Македонија и Грција, Библијата за дефинирање нова балканска нација.* Превод Бојан Антиќ. Скопје: Макавеј.

18. Ширилова Велика (2006). *Голем лексикон на странски зборови и изрази, I - 5.* Скопје: Топер.

HISTORICAL AND LITERARY MISCONCEPTIONS ABOUT THE ANCIENT WORLD

Abstract: This paper is a review of several historical dilemmas related to the ancient part of European history which have an important place in literature as well. It briefly elaborates the doubts about the authenticity of the core historic theses about Athenian culture and democracy as “the cradle of European civilization and democracy.” Numerous historians have argued that the assertion that “ancient Greek civilization” is “the cradle of European civilization” is a misconception and that the roots of modern democracy do not originate from the “ancient Greek democracy”. They also show that the so-called “Greek mythology”, in fact, is not authentic Hellenic mythology, as it has been presented around the world for a long time. The claims of “cosmopolitanism and humanism” of Alexander III of Macedon are also questionable.

The main objective of this paper is to highlight the idea (or suggestion) that European historiography will have to redefine and reassesses the above theses, while the completely legal fiction in literature (and all art) will continue to get along with the famous and, of course, very effective *licentia poetica*.

Keywords: *history, literature, misconceptions, Hellenic civilization, Athenian democracy, Alexander III of Macedon, redefinition.*